

РЕЦЕНЗІЇ

Тетяна Коць

ОПАНОВУЄМО МОВОЗНАВЧУ НАУКУ

(Лінгвістичний аналіз тексту: словник термінів / [Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І.]: за редакцією М. І. Голянич. — Івано-Франківськ: Сімик, 2012. — 392 с.)

Аналіз тексту на всіх мовних рівнях передбачає розгляд, ґрунтовне і різноаспектне вивчення його поняттєвої бази. З розширенням напрямків українського мовознавства з'являються й нові лінгвістичні терміни, які не завжди сприймає, розуміє читач. У безмірі наукових понять часто губляться не лише студенти, вчителі, учні, а й самі мовознавці. Довідкова література не встигає охоплювати наукові парадигми, які відбивають тенденції розвитку сучасного мовознавства.

Допомогти опанувати, зрозуміти й правильно використовувати мовознавчу терміносистему в освітній і науковій сферах покликане видання «Лінгвістичний аналіз тексту: словник термінів (авторський колектив — М. І. Голянич, Н. Я. Іванишин, Р. Л. Ріжко, Р. І. Стефурак; відповідальний редактор М. І. Голянич). Автори словника-довідника зібрали, систематизували і подали значення близько 1 тис. термінологічних одиниць, поширених у лінгвістичних текстах, у їх взаємозв'язках і взаємозалежностях.

Аналіз терміносистеми відповідає сучасному станові розвитку лінгвістики тексту і відображає паралельне функціонування термінолексем (*автосемантизм (автосемантия), анепі-*

фора (анаепіфора), гапакс (легоменон, ейременон). До видання увійшли й поняття, якими дослідники послуговуються давно (текст прозовий, текст поетичний, текст художній), а також ті, що з'явилися відносно недавно (інтертекст, текст креолізований, текстема, текстологема, топік).

В основу укладання словникових статей покладено прийом тлумачення реєстрового терміна за допомогою прямого цитування його визначень, вибраних не лише зі словників та довідників, а й з нових монографій, статей (255 позицій). Це дозволяє показати розвиток відповідного терміна і його осмислення в сучасній науковій літературі, наприклад:

«Текст культури прецедентний — «одне з найважливіших понять міжкультурної комунікації та лінгвокультурології; тип тексту добре знайомий будь-якому члену національної лінгвокультурної спільноти і звернення до якого багаторазово поновлюється в процесах комунікації завдяки пов'язаним із цим текстом прецедентним висловленням і / або прецедентним іменем. Т.к.п. мають семіотичний характер, тобто подаються за натяком, цитатою, жартом тощо. До Т.к.п. перш за все належать так звані «хрестоматійні» твори художньої літератури, шедеври фольклору, а також найбільш вдалі тексти пісень, реклами, анекдотів, популярні лозунги тощо. Володіння Т.к.п. — необхідна умова соціалізації особистості, прилучення до певної етнічної культури, комфортного самовідчуття; неволодіння Т.к.п. — ознака того, що особистість є «чужою» у межах саме цієї культури» [Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. — С. 172];

«Концептосфера — «сукупність вербально позначених і вербально не позначених національно маркованих ментальних одиниць лінгвокультури, упорядкованих за принципом системності та організованих на засадах множинності, цілісності, зв'язку і структурованості» [Приходько. — С. 215].

«Сукупність концептів, з яких, як з мозаїчного полотна, складається світорозуміння носія мови» [Маслова. — С. 17].

«Індивідуально-авторська система концептів, яка... структурується у вигляді парцел — мереж тематично близьких концептів (С. А. Жаботинська)» [Дончик. — С. 7].

Укладачі словника подають також власні визначення деяких термінів. У передмові зазначено, що «пропонований підхід при доборі реєстрових одиниць зумовлений необхідністю показати динамічність задекларованої в назві праці терміносистеми, розмаїття її елементів, взаємозв'язок із тими термінологічними системами, які маніфестують «помежові» з лінгвістикою галузі: етнолінгвістику, когнітивну лінгвістику та ін.» (С. 6).

Важливим для теоретичних і практичних науково-дослідних праць у галузі лінгвоаналізу тексту є перелік методів опрацювання мовного матеріалу: «explication du text», зіставного, інформаційно-смыслового, концептуального, структурно-фрагментарного опису, лінгвопоетичної інтерпретації, асоціативного поля, стилістичного експерименту, стилестатичного, діалогічної інтерпретації, контент-аналізу, компонентного аналізу, виявлення слів-образів, контекстного та інтертекстуального (С. 201-203).

Характерно, що деякі статті, крім тлумачення реєстрового терміна, містять і пояснення-циткування, тобто текстові зразки мовного явища, як-от: «**Я**»-*текст* — «першоособова наративна форма» [НС. — С. 159].

«...Персональний тип тексту, побудований від 1-ї особи однини або множини» [Єщенко. — С. 255]. Напр.: *Я хочу стати під твоїм вікном і дивитися. Я буду так стояти ніч, чи не вчую дихання твого, чи не вбачу сну твого... І день мине, і знову буде наступати вечір, світитимуть вогні, а я все буду стояти й дивитись, дивитись і стояти* (Г. Хоткевич) (С. 352).

Пропонований довідник допоможе мовознавцям, студентам без опрацювання великої кількості літератури, яка не завжди їм доступна, знайти сучасне тлумачення термінів, порівняти погляди лінгвістів на мовні явища. Видання може стати настільною книгою для студентів упродовж усього навчання у вищій школі. Справжньою знахідкою воно буде й для дослідників хужої мови.